

ASPECTE TOPOGRAFICE ALE CETĂȚII CALLATIS ÎN EPOCA ROMANO-BIZANTINĂ

Nicolae ALEXANDRU, Robert CONSTANTIN,
Mihai IONESCU

Din punct de vedere arheologic, informațiile noastre despre Callatis se reduc la câteva descoperiri sporadice, realizate în urma unor cercetări de teren¹, simple sondaje², sau frecvente intervenții de salvare³, practicate încă din perioada interbelică. Departe de a ne da o imagine clară și continuă a așezării, ele confirmă, sau completează prea puținele informații scrise, evoluția cât și soarta orașului antic fiind tributare în mare parte analogiilor. Săpăturile de salvare oferă în, general, multă supărare și puține certitudini, situație datorată condițiilor impuse, restricțiilor spațiale și, nu în ultimul, rând capacității de înțelegere a celor ce efectuează cercetarea.

Ultimul nivel romano-bizantin, surprins în mai toate săpăturile de salvare efectuate în interiorul cetății, este de obicei primul strat antic care se găsește la cca. – 1,50 m față de actualul nivel de călcare. Rectificările și corecțiile de pantă efectuate în perioadă modernă și mai ales contemporană pun în multe locuri sub semnul întrebării această convenție. Pe un plan de sistematizare întocmit, ridicat și parcelat de ing. hotarnic, maior Dimitrievici Ioan (aprobat de Consiliul Tehnic Superior, 139/12 mai 1925, sancționat prin înalt decret regal, nr. 2101 din 23 iunie 1925 și publicat în Monitorul Oficial în 3 noiembrie 1925), la scara 1 : 2500 (pl. I, fig. 2), se poate constata situația existentă la acea dată, dispunerea străzilor,

¹ În anul 1901, Pamfil Polonic a efectuat primele înregistrări, cf. C. Preda, *Callatis*, București 1963, p. 22.

² Primul sondaj datează, se pare, din 1883 și a fost efectuat de către D. C. Butculescu, cf. I. Barnea, *Materiale* 6 (1959), p. 905.

³ V. Pârvan, *AARMSI*, 39 (1920), p. 51-90; Th. Sauciuc-Săveanu, *Dacia* 1 (1924), p. 108-165; *Dacia* 2 (1925), p. 104-137; *Dacia* 3-4 (1927-1932), p. 411-482; *Dacia* 5-6 (1935-1936), p. 247-319; *Dacia* 7-8 (1937-1940), p. 283-281; *Dacia* 9-10 (1941-1944), p. 243-347; *Dacia* NS 2 (1958), p. 207-226; C. Ionomu, *Pontice* 1 (1968), p. 235-268; Th. Sauciuc-Săveanu, A. Rădulescu, *Pontice* 1 (1968), p. 307-318; E. Condurachi, *Pontica* 4 (1971), p. 173-190; V. Georgescu, S. Lasca, *Callatis. Micromonografie*, Mangalia, 1995, *passim*; V. Georgescu, M. Ionescu, *Pontica* 28-29 (1995-1996), p. 187-200; V. Georgescu, M. Ionescu, *Studia Danubiana*, București, 1998, p. 205-219.

a clădirilor, etc. ; suportul planimetric conține și traseul zidului de incintă de pe latura nordică și vestică (aflat sub nivelul mării, cartare reușită datorită unei puternice transgresiuni a Mării Negre în anul 1925).

Schițele și releveele executate de arh. Șt. Popovici, care a colaborat mult timp cu Th. Sauciuc-Săveanu⁴ în perioada interbelică, au cartat traseul valului de apărare a cetății și au stabilit limitele incintei fortificate (pl. I, fig. 1), cu unele detalii necunoscute până în prezent (pl. II). Astfel, pe latura de nord, autorul identifică șase turnuri, dintre care două sunt vizibile și astăzi (T2 și T3). Un turn rectangular, T1, astăzi în mare, T4 (descoperit în anii 1929-1930) se află la o distanță de 91,2 m V față de T2 și are dimensiunile de 8,10 m x 9,20 m, cu grosimea de 1,5 m. T5, situat la 84,2 m V de T4, are dimensiuni apropiate de cele ale lui T2 (7,80 x 6,15 m, grosimea 1,75 m). T6, amplasat în colțul de NV al cetății (112 m V față de T5), este de mari dimensiuni ; autorul nu oferă decât grosimea, 4,50 m. De aceleași dimensiuni este și un alt turn, situat pe latura de vest a incintei, la 52 m de colțul de NV, cu laturile de 15,50 x 19 m.

Un calcul făcut ar duce la următoarele rezultate :

- suprafața urbană pe uscat, S 1 = 123.685,324 mp, aprox. 12,4 ha.
- suprafața acoperită de mare, S 2 = 102.872, 569 mp, aprox. 10 ha.
- suprafața totală apărată de incintă, S = 226.563, 893 mp., aprox. 23 ha.

Cercetările subacvatice⁵ efectuate până în anii '70 (ulterior s-au efectuat lucrări de dragare necesare activității portuare care au distrus vestigiile submarine) au pus în evidență structuri de locuire care, din nefericire, au fost interpretate ca fiind instalații portuare ⁶.

La aceste date am raportat cercetările efectuate și înregistrate până în ziua de azi, după cum urmează :

1. Incinta de nord și edificiul basilical, suprafață cca. 925 mp⁷. Pentru studiul nostru am folosit nivelul de călcare din interiorul edificiului precum și pe cel al plintei zidului de incintă⁸.

2. Hotel President, cercetare efectuată între anii 1993-1995, suprafață cca. 1000mp, am folosit datele referitoare la nivelul de călcare⁹, precum și nivelul plintei turnului cercetat în acest punct¹⁰.

Principalul monument, care determină structurarea urbanistică a cartierului cercetat în acest punct, este o stradă lată de cca. 7 m, strada I, orientată E-V și străbătută longitudinal de unul din principalele canale ale cetății. Dalele masive

⁴ Th. Sauciuc-Săveanu, Dacia 9-10 (1941-1944), p. 248.

⁵ C. Scarlat, AMN, 10 (1973), p. 529-540; V. Cosma, BMI, 43 (1973), 1, p. 31-38.

⁶ O. Bounegru, Pontica 19 (1986), p. 267-272.

⁷ Th. Sauciuc-Săveanu, Dacia 1 (1924), p. 108-165; Dacia, 2 (1925), p. 104-137; O. Tafrali, AArch. I, fasc. I (1927), p. 47; C. Preda, Em. Popescu, P. Diaconu, Materiale, 8 (1962), p. 439-456; D. Theodorescu, Dacia NS 7 (1963), p. 257-300.

⁸ D. Theodorescu, *op.cit.*, p. 261, fig. 4.

⁹ V. Georgescu, *Callatis. Micromonografie*, p. 34; cercetare Al. Avram, M. Ionescu, E. Bărlădeanu.

¹⁰ V. Georgescu, M. Ionescu, *op.cit.*, p. 219; cel mai probabil în această zonă au fost efectuate cercetări în perioada interbelică, atunci fiind degajată o parte importantă din incinta de sud a orașului antic; în urma cercetărilor a rămas, din păcate, doar un releveu efectuat de același arh. Șt. Popovici, cf. Th. Sauciuc-Săveanu, Dacia, 5-6 (1935-1936), pl. 6.

de calcar sunt așezate pe un strat de nivelare din pământ cenușiu amestecat cu pietriș, fragmente mici de *tegulae* și fragmente ceramice, gros de cca. 0,20 m. Dalele, cu câteva excepții, de forme neregulate, au dimensiuni de cca. 1,60 x 0,80, sau 1,40 x 0,60 m și o grosime de cca. 0,30 m. Formele quasirectangulare sunt preferate pentru acoperirea canalului. Acesta se compune, la rândul său, din pereți realizați din același tip de dale așezate pe cant. Fundul canalului, situat la adâncimea de -1,10 m față de nivelul străzii, este realizat tot din lespezi. Stratul de pământ anterior depunerii post antice ne-a oferit, între altele, o monedă de la Iustin II (572-573), în măsură să indice un vag *terminus post quem* pentru dezafectarea canalului. Cât privește momentul de construcție, acesta se plasează spre începutul sec. VI, probabil epoca Anastasius - Iustin I.

Strada I se intersectează chiar în centrul suprafeței excavate cu o altă arteră de aceeași lățime, 7 m, strada II, care se îndreaptă spre N și este străbătută de un canal de același tip. Aceasta mai prezintă, pe latura sa de V, un canal secundar, construit probabil ulterior, placat pe fund cu *tegulae*.

Strada II nu continuă însă după intersecția cu strada I direct spre S, ci face un mic unghi spre SV, pentru a se orienta apoi exact în direcția turnului de E al porții de S. Lățimea străzii se micșorează spre S la 3,50 m. Ca și în celelalte cazuri, strada este străbătută de un canal placat pe fund cu *tegulae*. Cât privește traseul străzii I, spre E aceasta se îndreaptă, după toate probabilitățile, spre o poartă a cetății situată spre mare, iar spre V urma, desigur, să se întâlnească cu principala arteră N-S ce ieșea pe poarta de S a cetății (pl. III, pct. 8).

3. Banca Agricolă, cercetare de salvare efectuată în anul 1993, suprafață 119 mp. Am folosit nivelul pavajului¹¹ (pl. III, pct. 2).

4. Colțul de NV, cercetare sistematică între anii 1991-1999, suprafață 240 mp. Am folosit cota plintei zidului de incintă¹² (pl. III, pct. 10).

5. Strada V. Pârvan, nr. 8, săpătură de salvare din anul 1995, suprafața de 60 mp¹³, am folosit nivelul de călcare corespunzător sec. VI p. Chr. (pl. III, pct. 12).

6. Str. V. Pârvan nr. 12, cercetare de salvare în anul 1996, suprafață 48 mp¹⁴, am folosit nivelul pavajului datat în sec. VI p. Chr. Pavajul din dale mari de calcar, prezintă o pantă descendentă spre nord (pl. III, pct. 5).

7. Piața Republicii, săpătură de salvare pentru construcția Monumentului Eroilor¹⁵ (pl. III, pct. 11).

8. Str. V. Pârvan nr 19, săpătură de salvare pe o suprafață de 12 mp, am folosit nivelul pavajului¹⁶ (pl. III, pct. 3).

9. Str. V. Pârvan nr. 16, cercetare de salvare pe o suprafață de 85 mp, am folosit cota pavajului¹⁷ (pl. III, pct. 4).

10. Str. Teilor nr. 6, săpătură de salvare pe o suprafață de 30 mp, unde, în profilul vestic, a fost surprins zidul de incintă târziu¹⁸ (pl. III, pct. 7).

¹¹ V. Georgescu, M. Ionescu, Pontica 28-29 (1995-1996), p. 189, fig. 1.

¹² V. Georgescu, *op.cit.*, p. 33.

¹³ Cercetare V. Georgescu, M. Ionescu.

¹⁴ Cercetare V. Georgescu, S. Agulnikov, M. Ionescu, N. Alexandru.

¹⁵ Cercetare din anul 1998, V. Georgescu, S. Agulnikov, M. Ionescu, N. Alexandru.

¹⁶ Cercetare din 1999, colectiv N. Alexandru, R. Constantin, M. Ionescu.

¹⁷ Cercetare din 2000, R. Constantin.

¹⁸ Cercetare din anul 2000, Gh. Papuc, N. Alexandru, R. Constantin.

11. Str. V. Pârvan nr. 10, săpătură de salvare pe o suprafață de 60 mp¹⁹, am folosit cota pavajului din S 2 (pl. III, pct.6).

12. Str. M. Eminescu și V. Alecsandri, săpătură de salvare pentru instalarea unei canalizări (pl. III, TA, TB, TC), suprafața totală afectată de proiect, 412,5 mp²⁰. S-au folosit următoarele date :

Str. M. Eminescu, Tronsonul A (T.A), lungime 74m, lățime cca. 1,20/1,40 m, orientat NS, cote absolute ale străzii: S +18,9 m și N +20,150 m, înregistrările s-au făcut în sistem metric față de capătul de sud.

T.A 10-15, pavaj din dale de calcar, susținut la sud de un zid cu lățimea de 0,65 m; pavajul are o pantă descendentă spre nord (pl. V).

T. A 29-36, pavaj din dale mari de calcar, cu dimensiunile între 0,50 x 0,70 m și 0,50 x 0,50 m ; între metrii 32-33 a fost surprinsă o amenajare rectangulară cu latura de cca. 1m, care era deservită de sistemul de canalizare de sub pavaj. Pavajul prezintă o pantă descendentă spre nord. La nord de pavaj a fost identificat, în profilul de est, un zid din blochete de calcar legate cu pământ, zid care se păstrează pe o lățime de 1,30 m și o lungime de 1,90 m. Între metrii 40-43, a fost cercetat un canal dalat cu cărămidă, probabil prins în substrucția pavajului descris anterior (pl. VIII).

T.A 65-68, pavaj constituit din dale mici de calcar (pl. VIII), cu pantă descendentă spre nord, care reprezintă a treia fază constructivă a unei căi de acces (faza I, cu puternice urme de arsură, poate fi datată în sec. II-III p. Chr., pl. X).

Tronson B (T.B), str. V. Alecsandri, lungime 87 m, lățime 1,50 m, orientare E-V, cotă vest +20,150 m și cotă est +20,125 m. Înregistrările s-au făcut în sistem metric față de capătul de vest.

T.B 7-9, a fost cercetat un deversor din blocuri de calcar cu dimensiuni de cca. 0,60 x 0,30 m, de formă pătrată, cu latura de 0,50 m (pl. VII). Acest deversor aparține canalului din substrucția pavajului, care a fost cercetat imediat la est. De pe blocul superior al deversorului a fost recuperată o monedă de bronz de la Iustin și Sofia, ceea ce indică faptul că sistemul de canalizare nu mai era funcțional în prima jumătate a sec. VI p. Chr.; după toate probabilitățile deversorul deservea o fază constructivă anterioară, sesizabilă după demontarea pavajului²¹.

T.B 31-38, nivelul unui pavaj stradal constituit din dale de calcar de mari dimensiuni, cca. 1 x 0,80 m. T.B 44-52, pavaj stradal din dale de calcar cu o ușoară pantă descendentă spre est (pl. VII), pe care a fost descoperită o amforetă databilă sec. V-VI p. Chr. La est pavajul este susținut de un zid cu lățimea de 0,65 m, din blochete de calcar legate cu pământ. T. B 65-66, 68-70 și 73-74 (pl. V), resturile unor pavaje stradale din dale mari de calcar, cca. 0,50 x 0,80 m.

Str. M. Eminescu, Tronson C (T.C) cu lungimea de 75 m și lățimea de 1,50 m, orientat N-S, la metrul 37 secțiunea își schimbă orientarea cu cca. 20°, înregistrările s-au făcut în sistem metric față de capătul de sud (intersecția str. V. Alecsandri cu str. M. Eminescu).

¹⁹ N. Alexandru, R. Constantin, S. Colesniuc, *Cronica*, 2003, p. 188.

²⁰ N. Alexandru, R. Constantin, S. Colesniuc, *Cronica*, 2003, p. 187.

²¹ Monumentele cercetate cu acest prilej au fost demontate ca urmare a avizului favorabil emis de Ministerului Culturii și Cultelor.

T.C 24-26 (pl. IX), un pavaj din dale mari de calcar delimitat la nord de un zid din blocuri de calcar legate cu pământ, orientat E-V. T.C 29-31, pavaj din dale mari de calcar, care a fost surprins pe o lungime de 2 m. La sud a fost cercetat un canal de scurgere orientat E-V, cu lățimea de 0,50 m, cu pereții constituiți din dale de calcar așezate vertical, cu înălțimea de 0,25 m. Pavajul este delimitat la nord de un zid din blochete de calcar legate cu pământ, orientate E-V, cu lățimea de 1m, zid care se păstrează pe patru asize, cu înălțimea de 1 m.

T.C 42-44, pavaj din dale de calcar. T.C 50-53, pavaj din dale mari de calcar cu dimensiuni de 0,50 x 0,70 m. Pavajul prezintă o treaptă de nivel spre nord de +0,35 m.

T.C 66-69, un pavaj din blochete de calcar, cu pantă ascendentă spre nord (pl. VI).

Ca urmare a unor ridicări topografice, în urma cărora au fost racordate punctele prezentate mai sus²², au rezultat două profile: E-V, distanță cumulată 354 m și N-S, distanță cumulată 482 m (pl. IV). Se poate observa faptul că nivelul de călcare al ultimului orizont antic de locuire coboară astfel: de la vest spre est, diferența de nivel fiind de 5,88 m; de la nord spre sud, diferența este de 6,98 m. Față de situația actuală (pl. III) se constată o cădere de nivel mai accentuată de la vest spre est în antichitate, în orașul medieval și modern existând tendința de orizontalizare accentuată (pl. V), aceeași tendință constructivă, pentru antichitate, a fost trasată ipotetic pe cele două profile, + tendință de nivelare pe orizontul superior, - tendință de nivelare pe orizontul inferior²³.

Studiul efectuat ne conduce la o primă concluzie, care ne indică soluția constructivă, aceea a amenajării unor terase, fapt dovedit de descoperirea unor construcții portante (ziduri de terasare) al căror rost nu poate fi decât acela de a rectifica – orizontaliza și consolida – o suprafață de teren în pantă, pregătind-o pentru diverse construcții (edificii, drumuri, etc.). Din această cauză sistemul de canalizare folosește, pentru ruperile de pantă, construcții auxiliare de tip deversor (str. M. Eminescu, TA 31-33, pl.; str. V. Alecsandri, TB 6-9, pl., str. Teilor nr. 6, pl. XI)²⁴.

Ultima terasă a orașului antic poate fi localizată undeva spre colțul de NV, astfel încât descoperirea unor altare de epocă elenistică, într-un spațiu limitrof, ne conduce la ipoteza că, pe această terasă, a fost amenajată o zonă sacră (acropola cetății?) în perioadă greacă.

Mai greu de precizat este întinderea suburbiilor *extra-muros*, ultimele cercetări au identificat structuri urbane de epocă romano-bizantină pe: str. Ștefan cel Mare nr. 7 și nr. 10, str. Țepeș Vodă, șos. Constanței, lângă colțul de NV. Până la descoperirea unor dovezi contrare, considerăm că valul de apărare cartat, în

²² A fost folosit un suport planimetric la scara de 1:500 întocmit de IPJ Constanța în anul 1977, șef colectiv topografi ing. Păun Ion.

²³ Marja de eroare depinde de densitatea punctelor folosite. Faptul că până în prezent a fost cercetată o suprafață de cca. 3000 mp, care reprezintă doar 2,4% din aria urbană a cetății, nu ne permite să tragem concluzii referitoare la planimetrie.

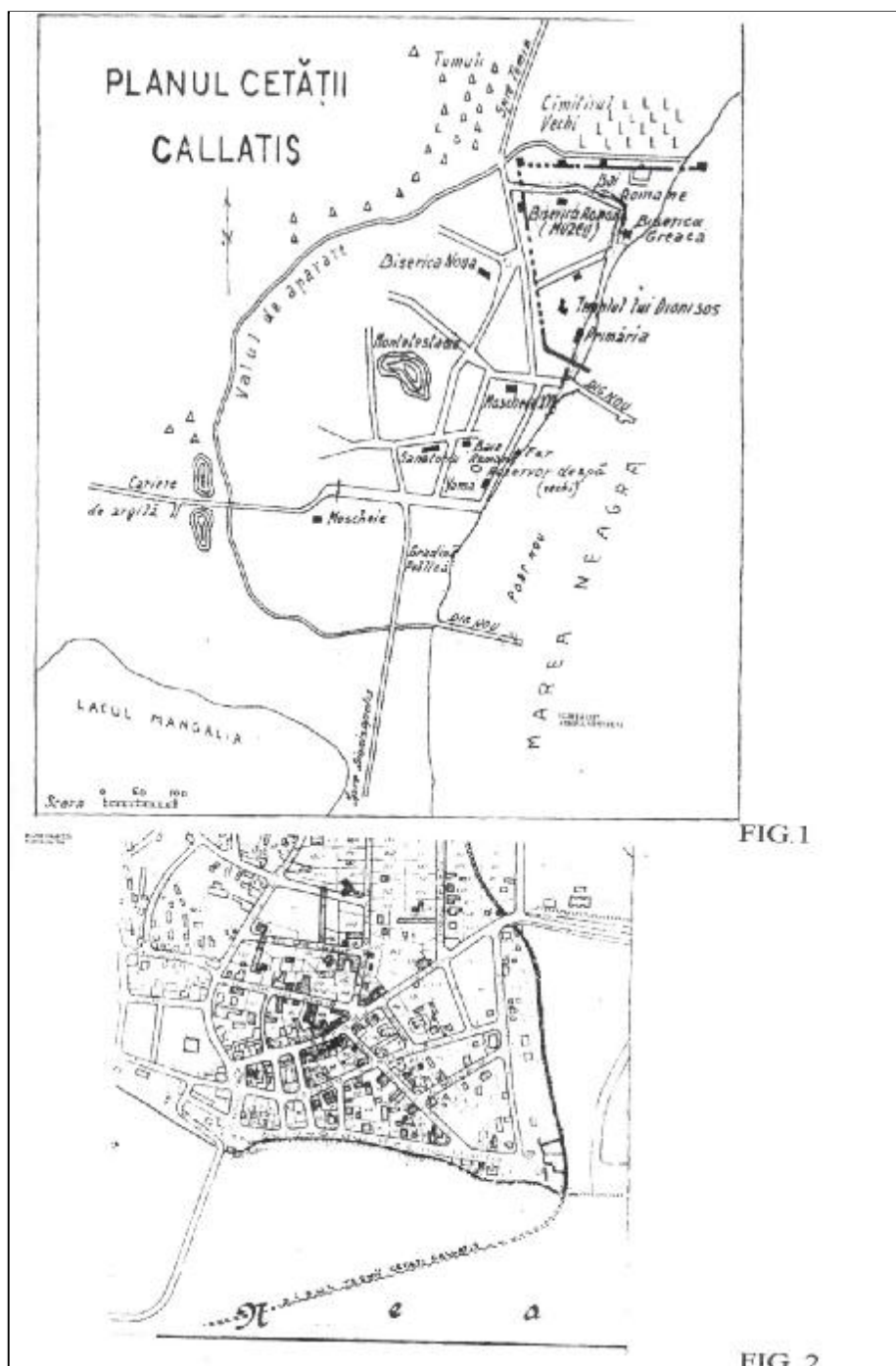
²⁴ O construcție asemănătoare a fost descoperită de C. Iconomu pe str. Ștefan cel Mare, Pontice, 1 (1968), p. 235-268.

perioada interbelică de Șt. Popovici, delimita și în perioadă târzie o arie urbană²⁵.

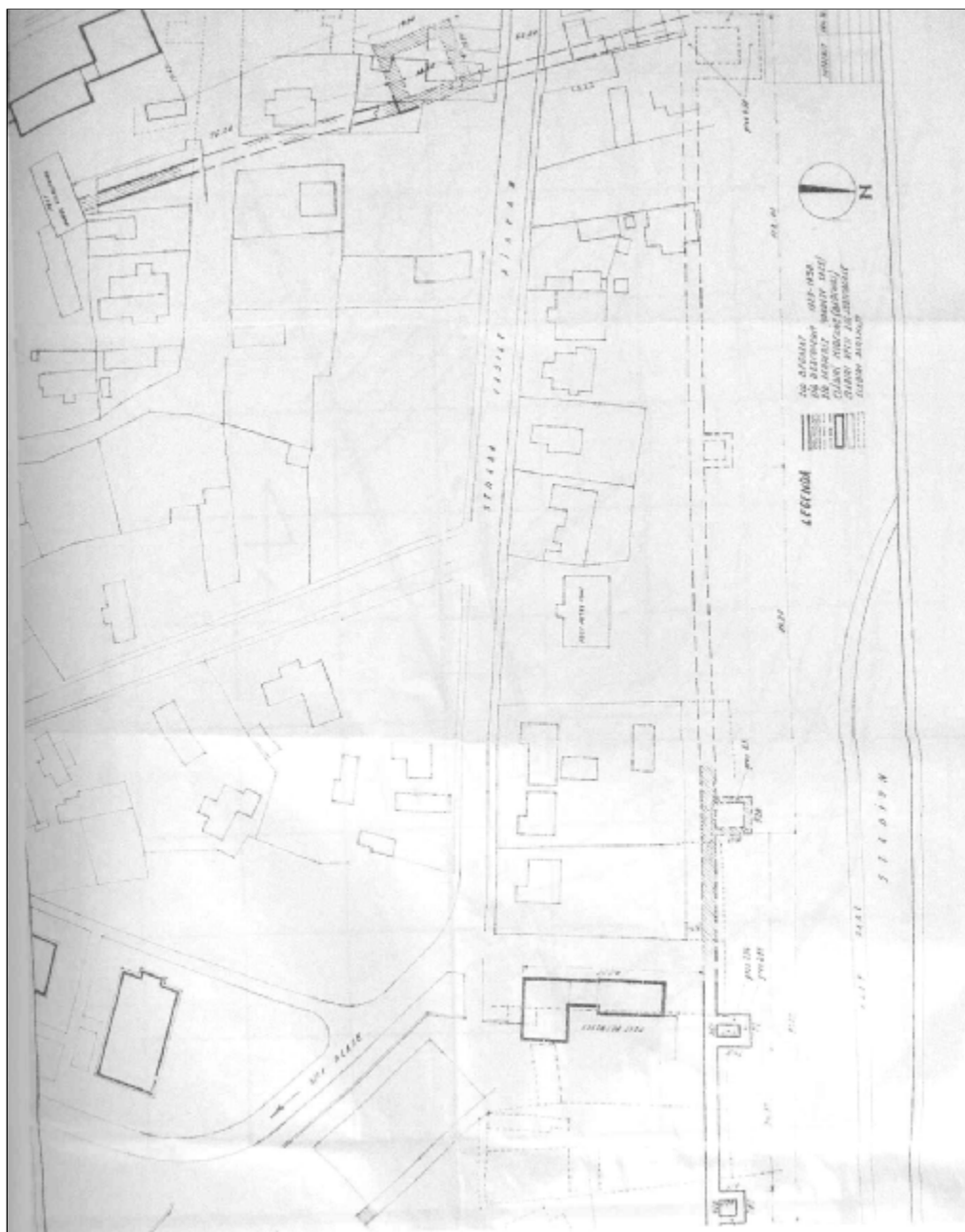
Două fenomene rezultă din această sumară trecere în revistă a unei lungi și anevoioase evoluții: o continuitate riguroasă și o adaptabilitate continuă la condițiile oferite de teren. Axe stradale, sisteme de canalizare ori de aducțiune, chiar dacă au fost elaborate în deplină independență, corespund prin rezolvarea propusă unei probleme universal valabile în toate timpurile²⁶.

²⁵ O nouă interpretare a stratigrafiei din anul 1993, cf. V. Georgescu, M. Ionescu, *Studia Danubiana*, 1998, p. 205-207, coroborată cu rezultatele ultimelor cercetări, arată că șanțul secundar împreună cu zidul de incintă au creat un sistem de apărare care a funcționat probabil până la asediul lui Lysimach. În momentul constituirii celui de-al doilea șanț de apărare (principal, după cum îl numeau autorii) zidul de incintă care aparține epocii grecești nu mai era funcțional. Pământul rezultat din excavarea șanțului de apărare a fost încorporat în structura valului care suprapune ultimul nivel de locuire elenistică.

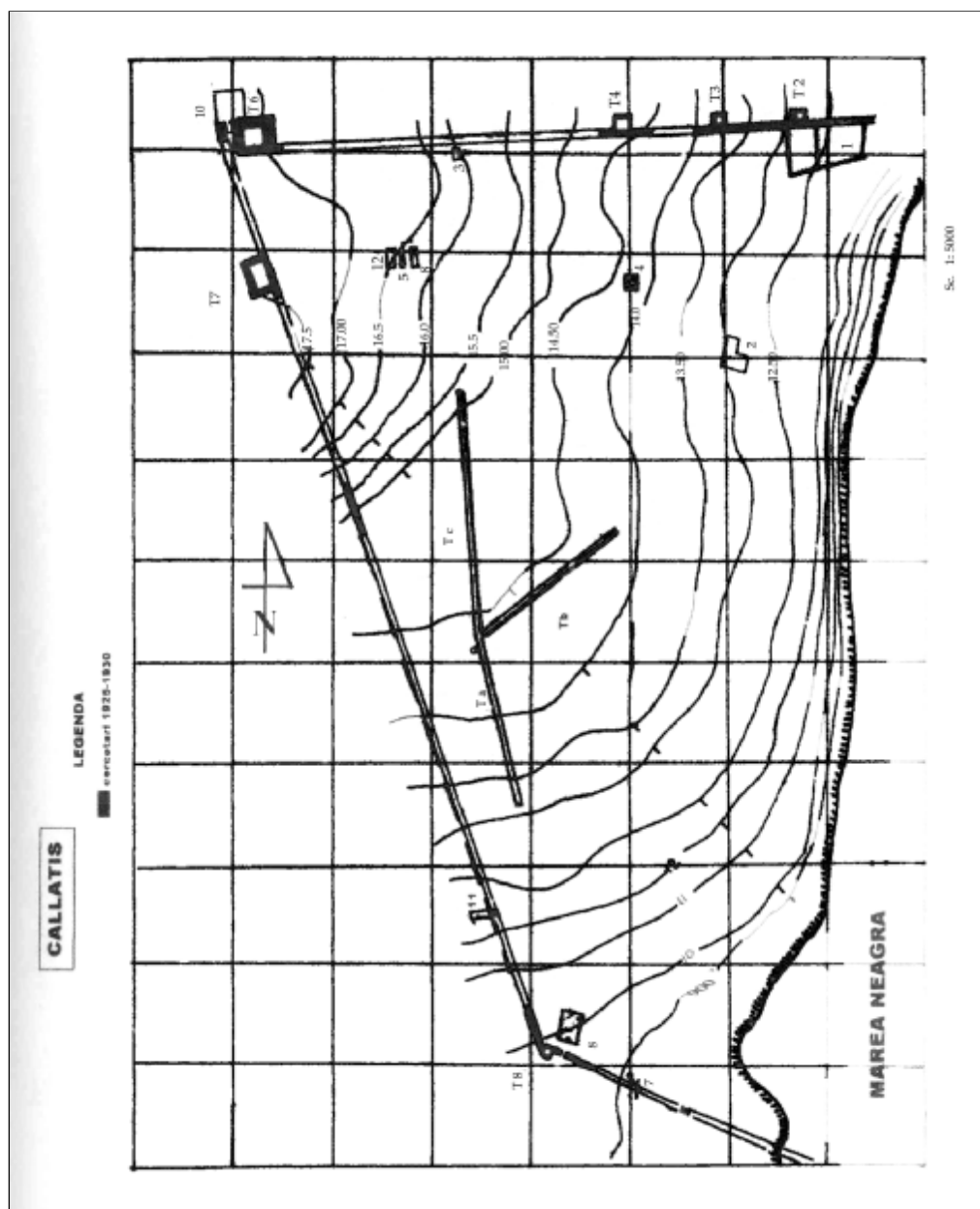
²⁶ Două străzi cu axialități probabil diferite, despărțite de 15 secole distanță și a căror interferență se realizează datorită hazardului într-un punct cu rupere de pantă, vor beneficia fiecare de un deversor (cea antică TA 31-33) sau de un cămin de vizitare (CV 8 str. modernă, cf. proiectului canalizării).

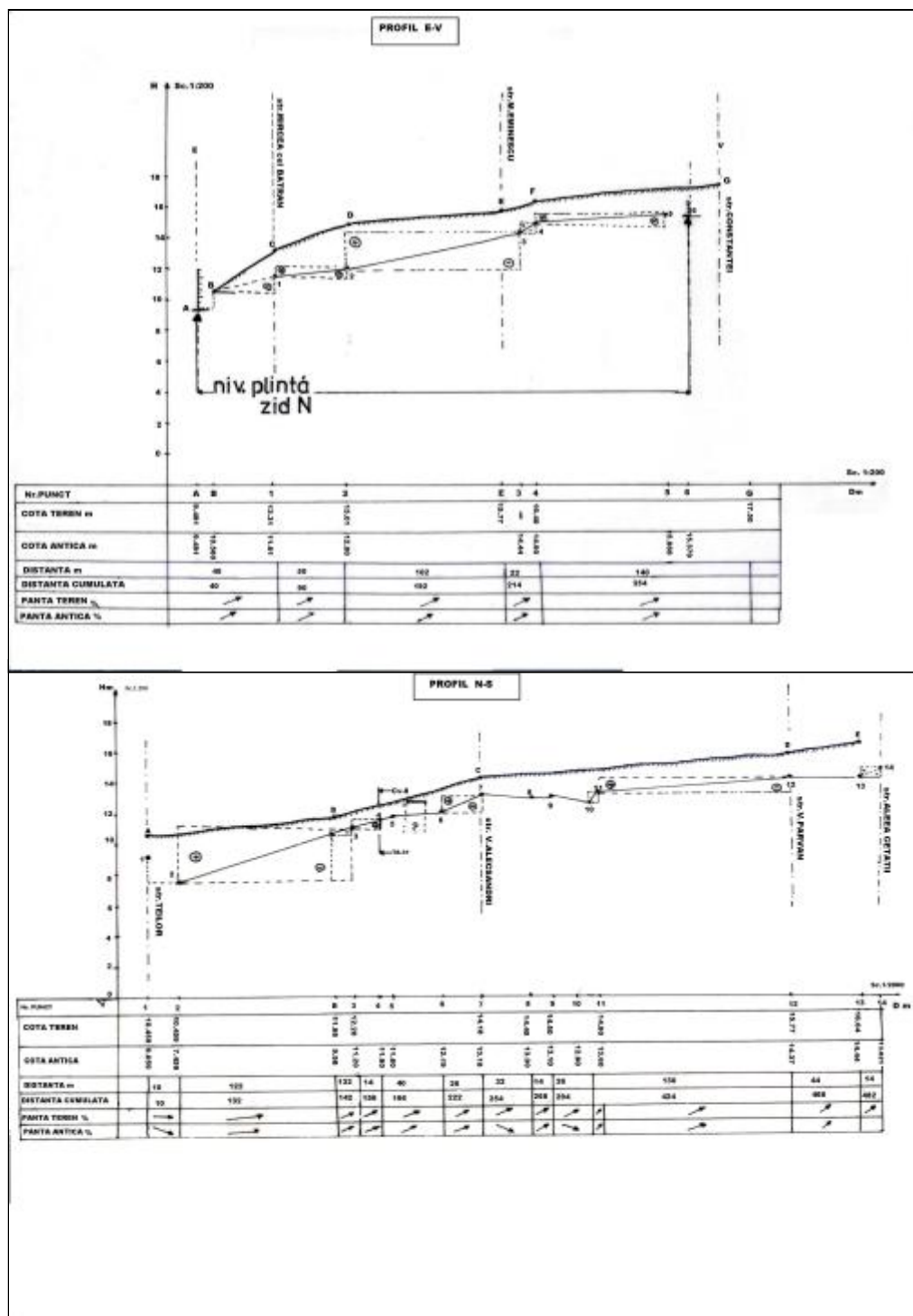
Pl. I - Fig. 1 - planul cetății Callatis, schiță arh. Șt. Popovici, din anul 1927
Fig. 2 - zidul vechii cetăți Callatis, planul orașului Mangalia, scara
1:2500, din anul 1925

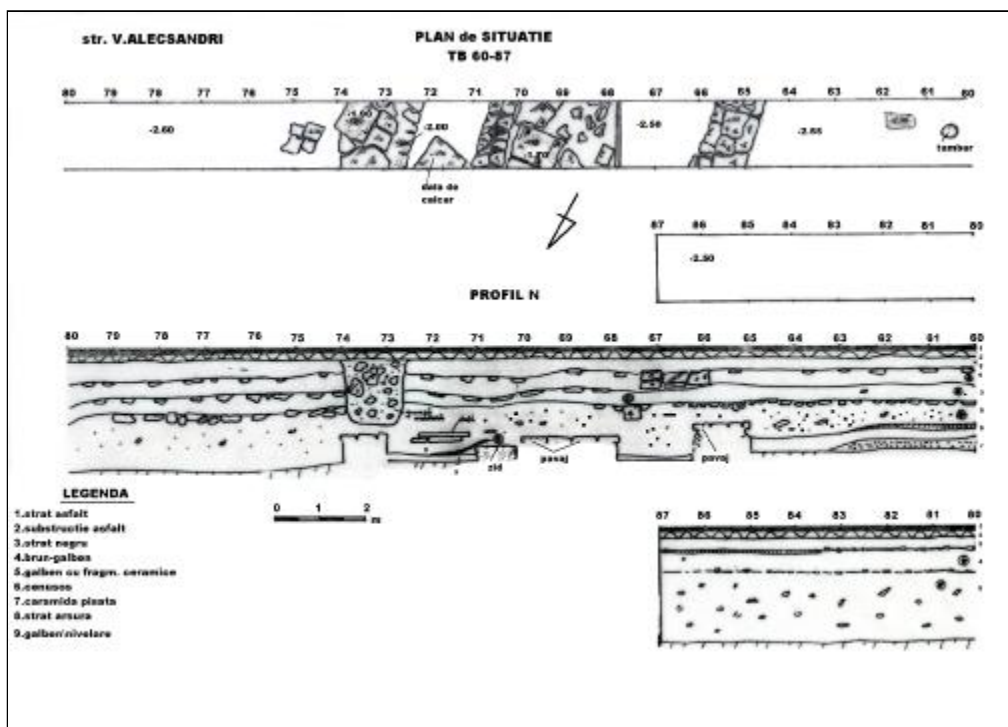
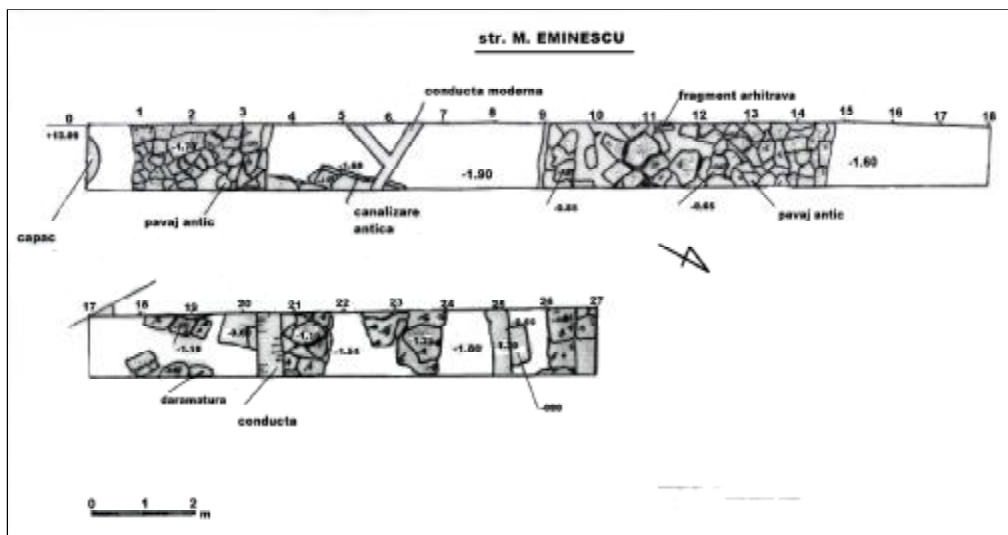
Pl. II - Mangalia, zidul cetății Callatis, scara 1:500, arh. Șt. Popovici, anul 1961

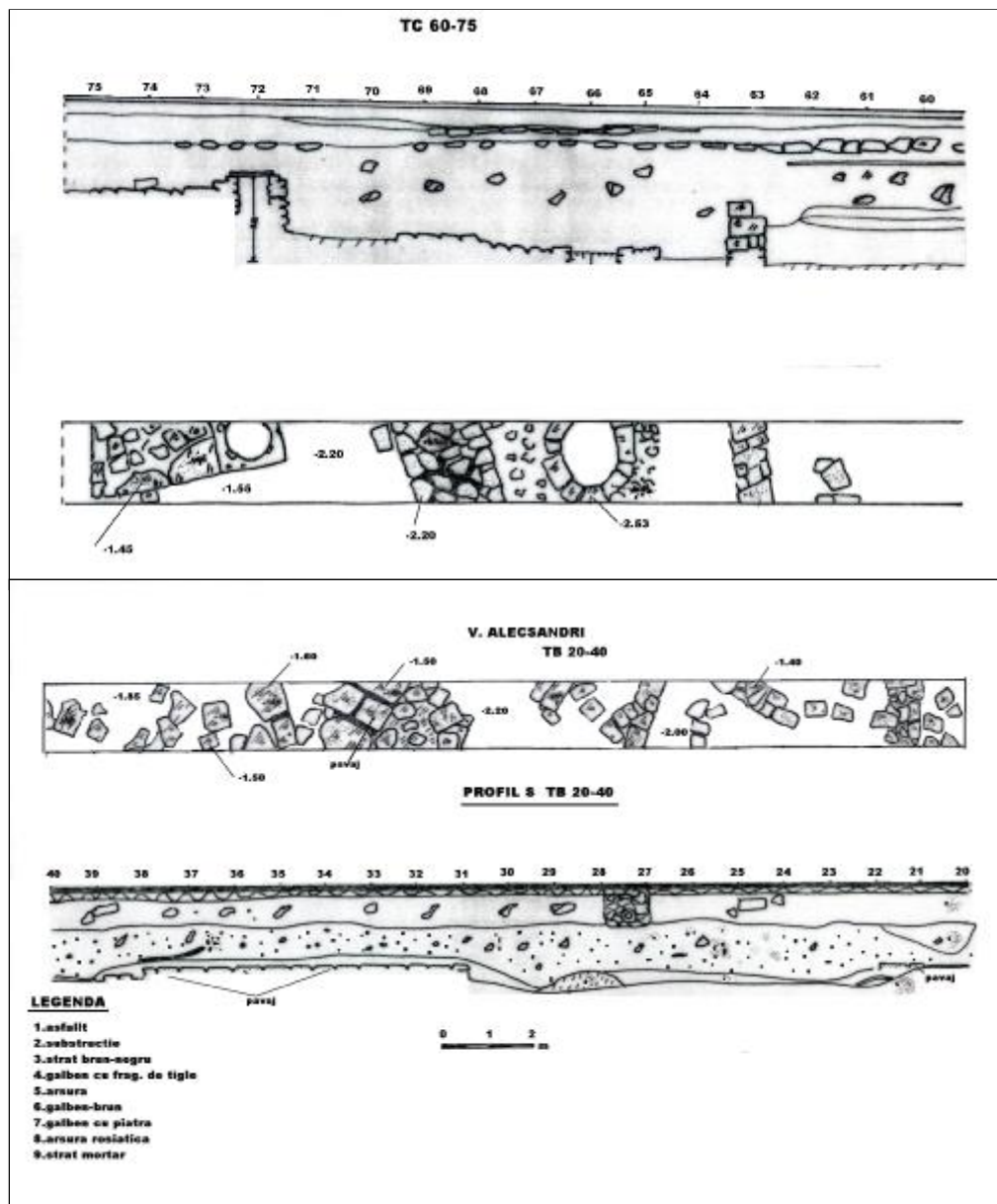
Pl. III - Planul orașului Callatis, cartarea tuturor descoperirilor,
sc. 1:5000 în format A 4

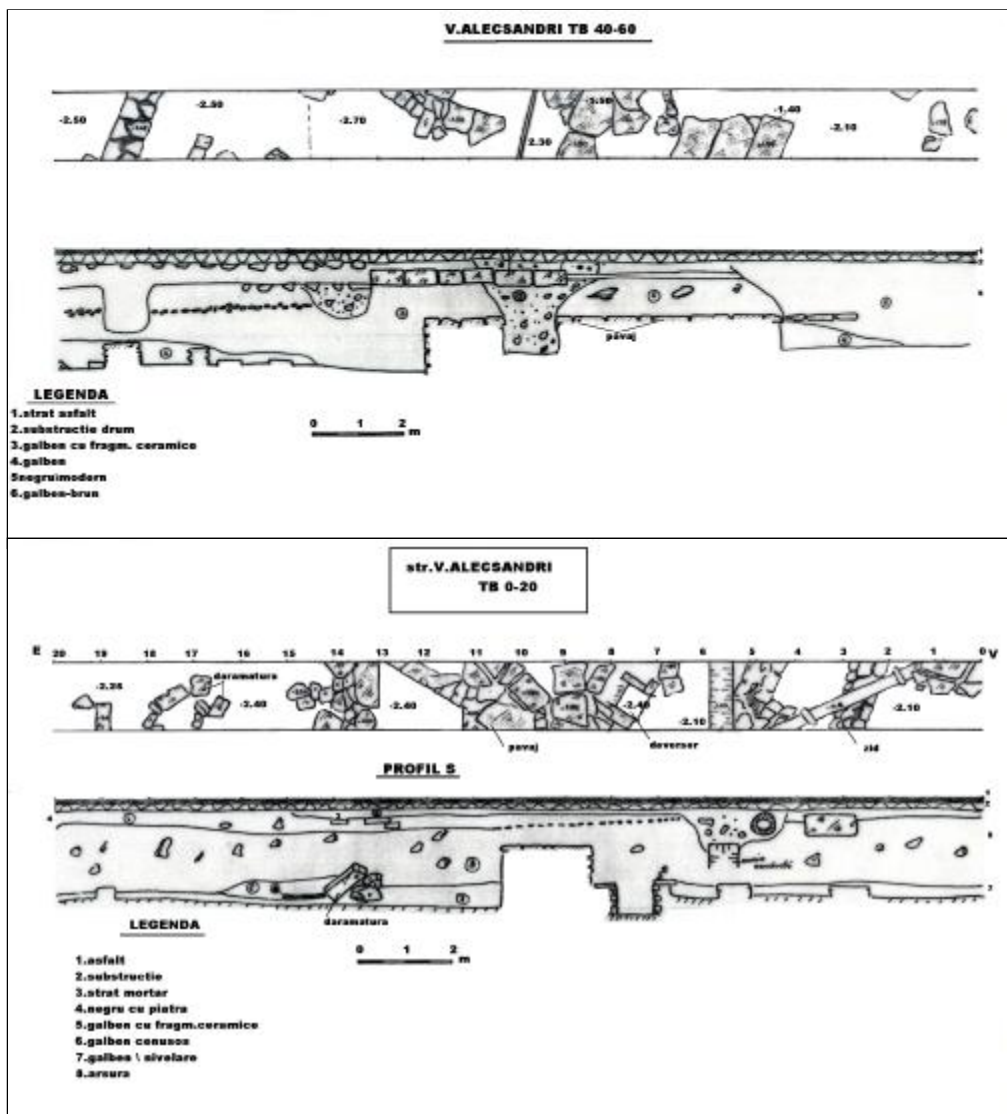
Pl. IV - Profile longitudinale E-V și N-S, pe ultimul nivel de locuire antică,
sc. D 1:2000, H 1:200

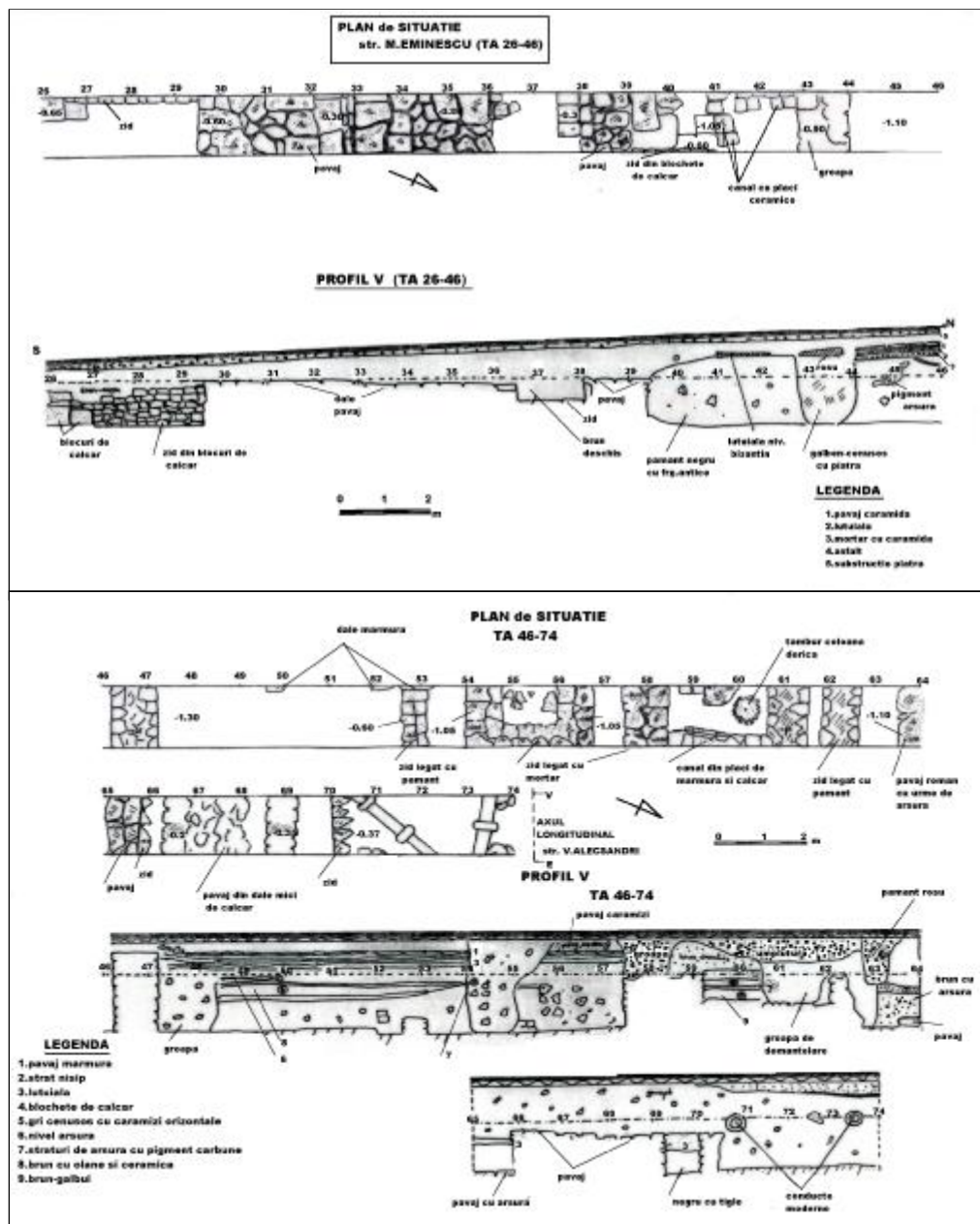
Pl. V - Mangalia: str. M. Eminescu, T.A 0 – 27;
str. V.Alecsandri, T.B 60 – 87

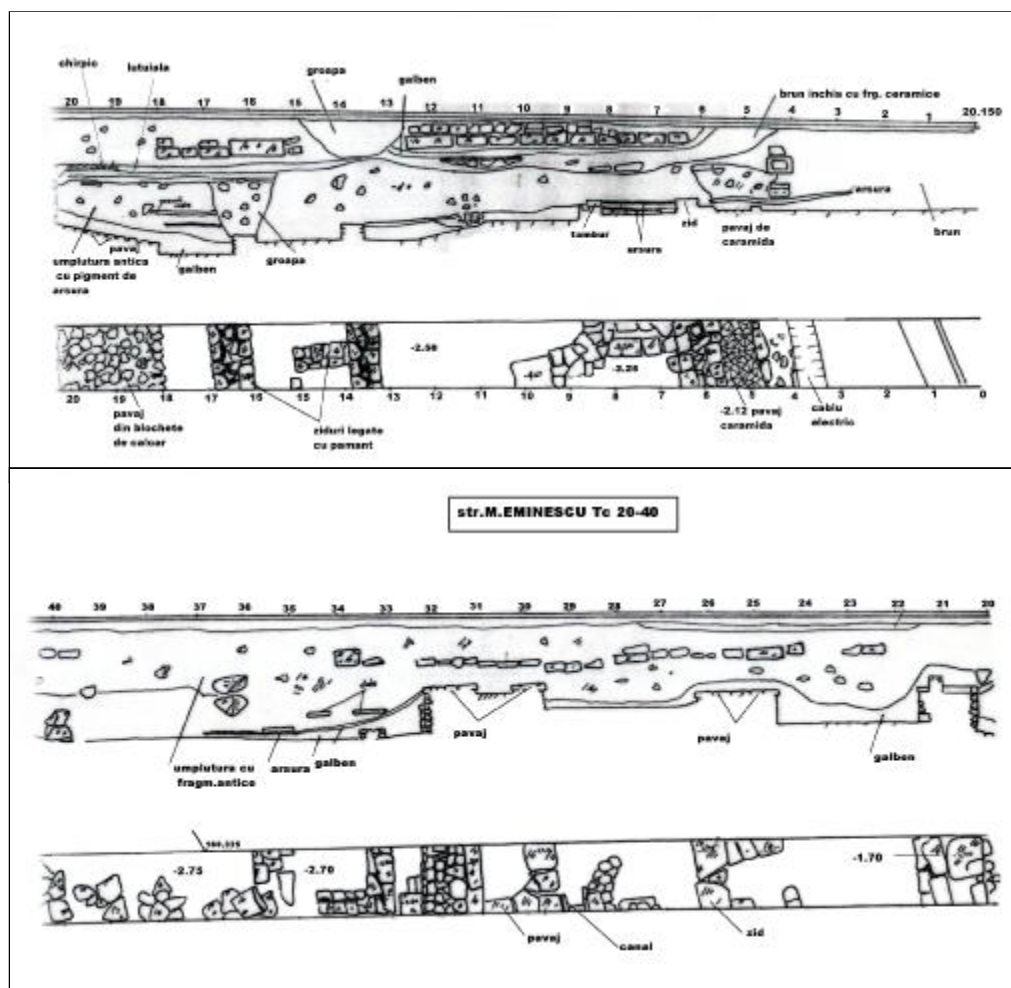
Pl. VI - Str. M. Eminescu, T.C 60 – 75; str. V.Alecsandri, T.B 20-40

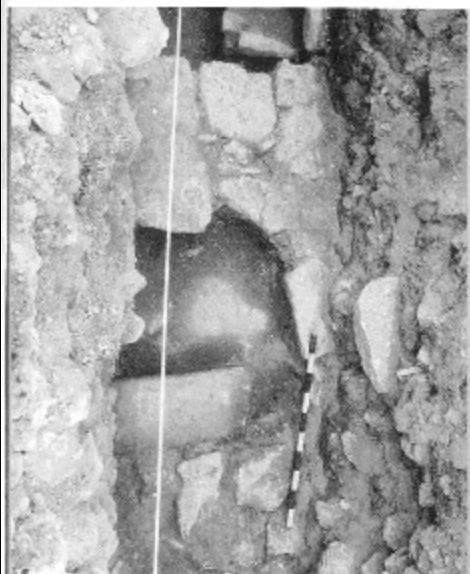
Pl. VII - Str. V. Alecsandri, T.B 0 – 20 și 40 – 60

Pl. VIII - Str. M.Eminescu T.A 26 – 46 și 46 – 74

Pl. IX - Str. M. Eminescu, T. C 0 - 20 și 20 - 40

Str. M.Eminescu, TC 28-31.

Str. M.Eminescu, TA 65-66.

Str. M.Eminescu, TC 28-30.

Str. V.Alecsandri TB 7-9, deversor.

Deversor, str. Teilor nr. 6.

Str. M.Eminescu, TC 29-32.

Str. M.Eminescu, TC 16-21

Str. V.Parvan nr. 10.

Pl. XI – Fotografii din cercetările străzilor: M.Eminescu, Teilor nr. 6,
V. Pârvan nr. 10

Str. M.Eminescu TA 39-41.

Str. M.Eminescu TA 9-15.

Str. V.Alecsandri TB 50-54.

Hotel President.

Pl. XII – Fotografii din cercetări: str. M. Eminescu,
str.V. Alecsandri și Hotel Président

ASPECTS TOPOGRAPHIQUES DE LA CITÉ CALLATIS PENDANT L'ÉPOQUE ROMANO-BYZANTINE

Résumé

Les auteurs présentent les résultats des recherches archéologiques de Callatis du point de vue topographique et selon les informations concernant la surface habitée de la cité pendant l'époque romano - byzantine.

Pour les Ve et le VIe siècles ap.J.-C., on peut avancer des dates estimatives sur les surfaces de la cité:

- la surface actuelle: S1= 123.685,324 mc, approximativement 12,4 hectares;
- la surface submergée: S2= 102.872,569 mc, approximativement 10 hectares;
- la surface totale de la cité antique: S= 226563,893 mc, approximativement 23 hectares.

On a utilisé les dates obtenues sur 12 endroits de recherches archéologiques (Pl. III) et deux profils magistraux N-S et E-O de 483 et 354 m (Pl. IV), qui prouvent l'existence de la solution technique des terrasses.

Les dernières recherches archéologiques ont identifié dans la zone *extra muros* aussi des structures urbaines datables pendant l'époque romano- byzantine. Nous considérons donc, que le *vallum* de défense enregistré jadis sur les plans de la ville (Pl. I, fig. I) a délimité, aussi, une habitation urbaine dans l'époque romaine tardive.

LISTE DES ILLUSTRATIONS

- Pl. I Fig. 1, le plan de la cité Callatis (architecte Șt. Popovici, année 1927).
Fig. 2, le mur de la cité Callatis et le plan de la ville de Mangalia, échelle 1 : 2.500 (année 1925).
- Pl. II Mangalia, le mur de la cité Callatis, échelle 1 : 500 (architecte Șt. Popovici, année 1961).
- Pl. III Le plan de la cité Callatis, les découvertes archéologiques, échelle 1 : 5.000, format A 4.
- Pl. IV Profils longitudinaux E-O et N-S, le dernier niveau d'habitation antique, échelle D, 1 : 2.000, H 1 : 200.
- Pl. V Mangalia, rue M. Eminescu, T. A, 0-27 : rue V. Alecsandri, T.B 60-87.
- Pl. VI Rue M. Eminescu, T.C 60-75, rue V. Alecsandri, T.B 20-40.
- Pl. VII Rue V. Alecsandri, T. B 0-20 et 40-60.
- Pl. VIII Rue M. Eminescu, T. A 26-46 et 46-74.
- Pl. IX Rue M. Eminescu, T.C 0-20 et 20-40.

- Pl. X Photos des recherches, rues M. Eminescu et V. Alecsandri.
- Pl. XI Photos des recherches, rues : M. Eminescu, Teilor no. 6 et
V. Pârvan no. 10.
- PL. XII Photos des recherches rues M. Eminescu et V. Alecsandri;
Hôtel Président.